

Michał Rogoż

Stanisław Skórka: *Użytkownicy systemów hipertekstowych. Strategie poszukiwania informacji w edukacyjnym serwisie internetowym.* Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej 2006, 204 s.

Na przestrzeni ostatnich lat niezwykle szybko rozwija się nowoczesna technologia informacyjna, która w coraz większym stopniu wpływa na kształt współczesnych społeczeństw. Coraz bardziej rośnie też zapotrzebowanie na aktualną informację, relewantną względem zindywidualizowanych potrzeb wzrastającej liczby użytkowników różnego rodzaju systemów hipertekstowych. Chyba nikogo nie trzeba przekonywać, że odnajdywanie poszukiwanych treści z wykorzystaniem nieliniowej struktury tekstu, doskonale znanej użytkownikom stron WWW jest tylko z pozoru proste. Współczesny człowiek zdaje się odczuwać nie tyle niedobór, ile nadmiar informacji (często zbędnych) oraz brak skutecznych metod ich selekcji. Często też doświadcza frustracji na skutek nie zawsze zwieńczonych sukcesem prowadzonych przez siebie poszukiwań. Dlatego podjęcie przez Stanisława Skórkę badań nad strategią poszukiwań realizowanych w środowisku hipertekstowym należy uznać za jak najbardziej celowe i wysoce pożądane. Warto dodać, że w polskim piśmiennictwie praca ta ma pionierski charakter i już choćby z tego powodu zasługuje na szczególną uwagę.

Książka składa się z siedmiu logicznie uporządkowanych rozdziałów zasadniczych, obszernego wykazu literatury przedmiotu oraz czterech aneksów. Ponadto wzbogacają ją liczne tabele i ilustracje, wydatnie ułatwiające zrozumienie tekstu oraz stanowiące jego ważne dopełnienie. Na początku pracy (rozdział 1.) Autor syntetycznie wyjaśnia czym jest system hipertekstowy oraz ukazuje historię jego rozwoju rozpoczynając swój wywód od 1945 roku. Dokonuje też dogłębnej charakterystyki zaprojektowanego przez siebie wortalu edukacyjnego *Wirtualna Historia Książki i Bibliotek*, który był wykorzystany w przeprowadzonych przez niego badaniach. Przedstawieniu szczegółów metodologicznych został poświęcony rozdział drugi. Dobór próby badawczej stanowiący dla większości badaczy trudny do rozwiązania problem w tym przypadku, uwzględnwszy zakres tematyczny serwisu edukacyjnego, na którym przeprowadzony został eksperyment, należy uznać za uzasadniony. Pewne

wątpliwości budzi jednak podział użytkowników na znających i nieznających dziedzinę. Autor przyjął a priori, że student przed egzaminem z historii książki i bibliotek nie zna tej dziedziny, a po egzaminie ją zna. Moim zdaniem wielce prawdopodobne jest to, że przynajmniej część studentów przed samym egzaminem dysponuje przynajmniej porównywalną, jeśli nie większą wiedzą, aniżeli ktoś kto egzamin ten zdał kilka lat wcześniej (np. student piątego roku). Aby wyłonić grupę osób znających i nieznających tej problematyki należałoby przed przystąpieniem do właściwego badania przeprowadzić odpowiednie testy sprawdzające interesujący nas poziom wiedzy. Uwaga ta nie może jednak przysłonić faktu, że w swych działaniach Stanisław Skórka umiejętnie wykorzystał różnorodne metody i techniki badawcze charakterystyczne dla nauki o informacji oraz dyscyplin pokrewnych. Wśród nich należy wymienić m.in.: metodę obserwacji, metodę symulacji, monitoring interakcji użytkownika z systemem hipertekstowym, analizę dokumentacji, metody statystyczne i metody konstrukcyjne. Dodatkowo przeprowadził on badania ankietowe. Warto dodać, że w swoich pracach Autor wielokrotnie posługiwał się zaawansowaną technologią informacyjną, czego przykładem może być wykorzystanie programu HyperCam do zapisu zachowań badanych użytkowników oraz elektroniczna rejestracja ich procesu przemieszczania się pomiędzy poszczególnymi stronami serwisu. Dzięki szerokiej gamie równolegle zastosowanych środków i technik oraz komparatystycznej filozofii badań uzyskane zostały wysoce zobiektywizowane dane.

Rozdział 3. poświęcony został strategii zapytań, którą stosowali studenci podczas sesji wyszukiwawczych. Z dokonanych ustaleń wynika, że najczęściej były one złożone niezależnie od tego czy mieliśmy do czynienia z użytkownikami znającymi, czy też nieznającymi dziedzinę. Na podstawie uzyskanych wyników dokonano charakterystyki wykorzystania różnych rodzajów i technik zapytań stosowanych podczas realizacji poszczególnych zadań (rozdział 4.). Przedstawiono też zróżnicowane postawy użytkowników systemu, zależne m.in. od takich czynników, jak wiedza o systemie, dziedzinie i problemie wyszukiwawczym oraz sam typ zadania. Kolejne dwa rozdziały stanowią analizę charakterystycznych metod nawigowania oraz zachowań użytkowników realizujących tę czynność. Na podstawie kryteriów wzorca, zasięgu i głębokości autor wyodrębnił i scharakteryzował tzw. proste modele nawigowania (bazowe i liniowe, płytke i głębokie, logiczne i przypadkowe), a następnie opierając się przede wszystkim na nawigowaniu bazowym i liniowym stworzył modele złożone, służące bardziej precyzyjnemu scharakteryzowaniu poszczególnych strategii. Ostatni rozdział ukazuje modele procesu poszukiwania informacji powstałe na podstawie literatury przedmiotu oraz przeprowadzonych badań. W podsumowaniach i wnioskach znajdują się odniesienia do wcześniej sformułowanych hipotez. Niektóre z nich na skutek przeprowadzonych badań poddane zostały weryfikacji, m.in. pogląd, że znający dziedzinę nawigują w głębszych poziomach systemu nie znalazł potwierdzenia. Za zaskakujące można też uznać stosunkowo rzadkie korzystanie z tzw. *Mapy stron*, pomimo umieszczenia jej na eksponowanej pozycji. Warto zauważyć, że przeprowadzone badania nie tylko umożliwią lepsze ukierunkowanie dalszych prac nad usprawnieniem sposobu prezentacji danych w serwisie edukacyjnym *Wirtualna*

Historia Książki, ale także mogą zostać wykorzystane przez wszystkich twórców systemów o podobnym charakterze, a tych jak wiemy ciągle przybywa. Książka Stanisława Skórki zawiera wiele cennych spostrzeżeń oraz wskazówek metodologicznych dotyczących badania systemów hipertekstowych oraz ich użytkowników.

Recenzowana pozycja jest z jednej strony oryginalną pracą naukową, z drugiej zaś może być wykorzystana jako podręcznik dla studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa oraz wszystkich osób zainteresowanych doskonaleniem architektury serwisów informacyjnych wykorzystujących hipertekst oraz wyposażonych we własne wyszukiwarki. Warto zauważyć, że Autor dołożył wielu starań, aby prezentowane treści przedstawić przy pomocy precyzyjnego i zrozumiałego nawet dla niespecjalisty języka. Wszystkie przywoływane przez niego terminy i pojęcia, które ze względu na swój krótki okres istnienia nie zawsze mają ugruntowane i jednoznaczne definicje są konsekwentnie wyjaśniane i doprecyzowywane. Oryginalność w wyborze tematu oraz sposobie jego prezentacji zasługuje na uznanie, sama zaś praca na wnikliwe zapoznanie się z jej treścią.